

Janusz Gilas

"Ordering anarchy. International law in international society, Rein Müllerson, The Hague 2000 : [recenzja]

Kwartalnik Prawa Publicznego 2/1/2, 285-286

2002

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

REIN MÜLLERSON, *ORDERING ANARCHY. INTERNATIONAL LAW IN INTERNATIONAL SOCIETY*, MARTINUS NIJHOFF PUBLISHERS, THE HAGUE 2000, s. 387

Książka składa się z trzech części, z których pierwsza poświęcona została teoretyzowaniu w prawie międzynarodowym, druga państwom i społeczności międzynarodowej a trzecia prawom człowieka, użyciu siły i prawu humanitarnemu jako wyzwaniom okresu postwestfalskiego. Tezą tej pracy jest bowiem, że w okresie po II wojnie światowej społeczność międzynarodowa i państwo przeszły tak istotne zmiany, iż zmienił się model z westfalskiego na postwestfalski. Efektem powyższego jest ukształtowanie się nowych zasad prawa międzynarodowego jak szanowanie praw człowieka i samostanowienia ludów. Autorka obszernie analizuje także suwerenność i suwerenną równość państw, stosunek prawa międzynarodowego do prawa krajowego, rolę zwyczaju międzynarodowego. Stosownie do założenia, że prawo międzynarodowe może być analizowane według różnych metod autorka zastanawia się nad stopniem skuteczności praw człowieka, zakazu użycia siły i prawa humanitarnego. Wyciąga zatem wnioski polityczne a obroną przez nią metodę można byłoby określić jako socjologiczną.

W zakresie stosunku prawa międzynarodowego do prawa krajowego Müllerson wyodrębnia jako przedmiot badań prawo międzynarodowe prywatne jako wielosystemowy prawny kompleks. Wydaje się, że można byłoby rozszerzyć pole badań generalnie na normy międzynarodowe ujednoczone. Müllerson nie zajmuje stanowiska w sporze między monizmem a dualizmem lecz klasyfikuje prawo państw według tych dwu modeli. Tymczasem analiza zagadnienia stosunku prawa międzynarodowego do prawa krajowego dokonana z punktu widzenia norm międzynarodowych mogłaby uzasadnić występowanie wspólnego paśma prawa transnarodowego.

Jest rzeczą interesującą, że autorka podkreśla znikomą rolę *ius cogens* w prawie traktatów, podczas gdy docenia rolę tej konstrukcji w analizie prawa zwyczajowego. Stąd też odnotowuje, że prawa wskazane w artykułach czwartych paktów praw człowieka jako niedergowalne noszą charakter norm *ius cogens* (s. 346).

Müllerson porusza także zagadnienie umów nie będących prawem międzynarodowym jak akt helsiński z 1975 r., czy też akt założycielski podpisany w maju 1997 r. przez NATO i Rosję. Autorka ocenia skuteczność tego rodzaju norm wskazując, że system może zawierać różne normatywne regulacje. Chyba trafnie też wskazuje, że w przypadku aktu końcowego normy polityczne nie doczekały się na ogół przetworzenia w normy prawne.

Najwięcej wątpliwości recenzenta budzą jednak wywody co do istnienia państw westfalskich i postwestfalskich. Zakresy ograniczenia wykonywania suwerenności występujące współcześnie nie są bowiem jakościowo niczym nowym o czym przekonuje historia prawa międzynarodowego. Unie monetarne czy celne znane były historii prawa międzynarodowego i wobec powyższego Unia Europejska stanowi jedynie kolejne zastosowanie tych instytucji integracyjnych. Recenzent zatem nie dostrzega takich przemian w funkcjach państwa by określić, iż mamy do czynienia z nowym modelem społeczności międzynarodowej. W związku z powyższym nie dostrzegam przemian w konstrukcji suwerenności państwa.

Recenzowana książka zawiera wiele ujęć z zakresu nauki stosunków międzynarodowych. Generalnie bowiem książkę można byłoby określić jako analizę ery globalizmu. Müllerson zna literaturę stosunków międzynarodowych i potrafi wyciągnąć wnioski w płaszczyźnie polityki międzynarodowej.

Książka Rein Müllerson stanowi przykład dzieła z zakresu polityki prawa międzynarodowego, gdyż analiza normatywna stanowi jedynie punkt wyjścia dla analizy skuteczności poszczególnych instytucji prawa międzynarodowego.

Janusz Gilas*

SIMON CHESTERMAN, *JUST WAR OR JUST PEACE? HUMANITARIAN INTERVENTION AN INTERNATIONAL LAW*, OXFORD UNIVERSITY PRESS, OXFORD 2001, s. 295.

Autor recenzowanej książki opowiada się przeciwko uznawaniu za normę prawnomiędzynarodową prawa interwencji humanitarnej. Prawo do interwencji humanitarnej istniało w dawnym prawie mię-

---

* Prof. dr hab. Janusz Gilas – profesor zwyczajny w Katedrze Prawa Międzynarodowego, Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń.